

Jak i gdzie znaleźć informacje?

WIEDZA W PIGUŁCE

Zdobywanie i wykorzystywanie informacji to działania, do których warto się przygotować. Można to zrobić przez obranie odpowiedniej strategii wyszukiwania.

Jej przemyślenie nie ogranicza się do określenia potrzeby informacyjnej. Należy także:

- pomyśleć, jakie źródła informacji są dostępne i z których najlepiej skorzystać (np. ocenić, czy wystarczy poszukać w internecie, czy lepiej wybrać się do biblioteki);
- wybrać najbardziej efektywne techniki wyszukiwania (np. wykorzystanie operatorów logicznych czy haseł przedmiotowych w katalogach bibliotecznych).

Jednym z najbardziej uniwersalnych modeli korzystania z informacji jest Wielka Szóstka.

Materiałów potrzebnych do pracy możesz szukać w wielu różnych miejscach. Warto pamiętać, że wiele instytucji kultury digitalizuje i udostępnia w internecie materiały z zakresu nauki, sztuki i literatury. Tworzone są pełnotekstowe bazy danych, biblioteki i muzea cyfrowe.

Za pośrednictwem internetu możemy również skorzystać z bibliotecznych katalogów on-line. Można w nich sprawdzić, czy dana książka jest dostępna w danej bibliotece, na której półce można ją znaleźć i czego dotyczy.

Korzystanie z wszystkich tych zasobów wymaga pewnych umiejętności. Często nie znamy tytułów książek, które poruszają interesujące nas tematy. Można jednak do nich dotrzeć poprzez:

- wyszukiwanie po hasłach przedmiotowych w katalogach bibliotecznych,
- przeszukiwanie bibliografii przedmiotowych,
- przeglądanie przypisów.

Porządkowanie dużych zbiorów informacji, takich jak np. katalogi biblioteczne czy archiwa, wymaga zastosowania sztucznego języka. Przy jego pomocy danym przyporządkowuje się określone etykiety, które tworzą przejrzystą strukturę. Przykładami zastosowania sztucznego języka są hasła przedmiotowe w katalogu bibliotecznym.

Sztuczne języki mają wiele ograniczeń, do których użytkownicy muszą się dostosować. Np. bywają nieintuicyjne, dlatego czasem warto sprawdzić, jakimi terminami powinniśmy się posługiwać.

Gdy już znajdziesz interesujący cię materiał, poddaj go krytycznej ocenie. Zbadaj przede wszystkim, czy jest wiarygodny i czy przyda ci się w dalszej pracy.

Na ocenę źródeł wpływa ich:

- wiarygodność,
- aktualność,
- obiektywność,
- łatwość wykorzystania,
- dostępność,
- stopień szczegółowości,
- zrozumiałość.

POMYSŁ NA LEKCJĘ

Wiele osób wierzy, że Wikipedia zna odpowiedzi na wszystkie pytania. Zawsze jest gotowa przyjść z pomocą. Korzystamy z niej na co dzień, ale zbyt często zapominamy o jej ograniczeniach. Czy wszystkie prezentowane wiadomości są wiarygodne? W jaki sposób je ocenić? Warto również pamiętać, że Wikipedia to nie tylko gotowe hasła, a też zbiór materiałów źródłowych i odwołań do innych miejsc w sieci, artykułów czy książek. Dzięki nim Wiki to miejsce, od którego warto rozpocząć poszukiwanie informacji, ale niekoniecznie na nim po-prześcić.

Cele operacyjne

Uczestniczki i uczestnicy zajęć:

- rozumieją, że każde zadanie związane z wyszukiwaniem i wykorzystywaniem informacji należy rozpocząć od precyzyjnego określenia potrzeby informacyjnej;
- znają znaczenie planu pracy jako narzędzia umożliwiającego efektywne wyszukiwanie informacji;
- wiedzą, że w praktyce szkolnej i akademickiej należy stosować różnorodne źródła informacji;
- pamiętają, że należy krytycznie podchodzić do źródeł informacji — weryfikują zdobyte informacje przed ich wykorzystaniem;
- rozumieją, że każda baza danych, w tym encyklopedie internetowe, uporządkowane są według pewnych reguł — należy je poznać, aby móc z nich efektywnie korzystać;
- potrafią wyrazić potrzebę informacyjną zgodnie z regułami obowiązującymi w programie, z którego korzystają;
- znają ograniczenia Wikipedii i potrafią ją stosować do różnych celów przydatnych w toku edukacji szkolnej.

Przebieg zajęć

1.

Czas: 5 min

Forma: praca w grupach

Pomoce: karta pracy „Gdzie i jak znaleźć informacje”, materiał pomocniczy „Gdzie i jak znaleźć informacje”

Podziel uczestniczki i uczestników zajęć na zespoły zgodnie z wytycznymi wskazanymi w **materiale pomocniczym „Gdzie i jak znaleźć informacje”**. Każda z grup powinna otrzymać jeden los z **materiału pomocniczego „Gdzie i jak znaleźć informacje”** oraz kopię **karty pracy „Gdzie i jak znaleźć informacje”**.

Poproś poszczególne zespoły o realizację zadania A — wskazanie, jakie informacje będą potrzebne do prawidłowego rozwiązania zadania.

2.

Czas: 10 min

Forma: dyskusja

Poproś poszczególne zespoły o zaprezentowanie wyników pracy. Zachęć pozostałe grupy do wygłaszania opinii i komentarzy.

Jako pytania pomocnicze rozważ:

- Co się dzieje, jeśli zaczniemy poszukiwać informacji bez precyzyjnego określenia tego, czego potrzebujemy do prawidłowego rozwiązania zadania?
- Czy problem przy rozwiązywaniu tego typu zadań najczęściej polega na braku odpowiednich źródeł informacji, czy też przeciwnie — na dużej ilości źródeł i trudnościach w ich uporządkowaniu?

Zwróć uwagę osób uczestniczących, że ta faza pracy jest kluczowa dla poprawnego i efektywnego rozwiązania zadania. Bez zrozumienia treści zadania niemożliwe jest zdefiniowanie potrzeb informacyjnych, a następnie wyszukanie odpowiednich źródeł. Jeśli popełnimy błąd na tym etapie pracy, efekty wszystkich kolejnych faz okażą się nieprzydatne i będą wymagały powtórzenia. Jeśli nie określimy potrzeb informacyjnych, nie będziemy przecież wiedzieli, jakich informacji poszukujemy — to one stanowią podstawę, na bazie której będziemy mogli stworzyć plan naszej pracy.

3.

Czas: 5 min

Forma: praca w grupach

Pomoce: **karta pracy „Gdzie i jak znaleźć informacje”**

Poproś poszczególne zespoły o realizację zadania B. Jakie frazy należy wpisać w okno wyszukiwarki Wikipedii, aby uzyskać informacje niezbędne do rozwiązania zadania?

4.

Czas: 10 min

Forma: dyskusja

Poproś poszczególne zespoły o zaprezentowanie wyników pracy. Zachęć pozostałe grupy do wygłaszania opinii i komentarzy.

Jako pytania pomocnicze rozważ:

- Czy język, którym posługujemy się, korzystając z wyszukiwarek internetowych, jest taki sam jak ten, którego używamy na co dzień? Co je różni?
- W jaki sposób powinniśmy zapisywać frazy, aby zwiększać szanse na skuteczne odnalezienie interesujących nas informacji?
- Która strategia poszukiwania jest skuteczniejsza: rozpoczęcie od szczegółowych haseł czy od haseł możliwie ogólnych?

5.

Czas: 5 min

Forma: praca w grupach

Pomoce: **karta pracy „Gdzie i jak znaleźć informacje”**

Poproś poszczególne zespoły o realizację zadania C i D. W jaki sposób ocenić wiarygodność zdobytych za pomocą Wikipedii informacji oraz do jakich innych źródeł wiedzy odsyła Wikipedia?

6.

Czas: 10 min

Forma: dyskusja

Pomoce: tablica, kreda lub marker

Poproś poszczególne zespoły o zaprezentowanie wyników pracy. Najistotniejsze propozycje dotyczące sposobu weryfikacji informacji zdobytych za pomocą Wikipedii zapisuj na tablicy. Zachęć pozostałe grupy do wygłaszania opinii i komentarzy.

Jako pytania pomocnicze rozważ:

- Jakie są najważniejsze zalety Wikipedii jako źródła wiedzy?
- Jakie są potencjalnie najistotniejsze niebezpieczeństwa związane z korzystaniem z wiadomości prezentowanych w Wikipedii?
- Czy wszystkie informacje zawsze są prawdziwe?
- Czy wiadomości zawsze są aktualne?
- W jaki sposób możemy ocenić, czy prezentowane w Wikipedii informacje są wiarygodne?
- Czy dane hasło posiada przypisy i bibliografię?
- Czy dane hasło jest wyczerpujące?
- Dlaczego warto przejrzeć przywołane pod artykułem źródła?
- Dlaczego warto zajrzeć do zakładki „Historia i autorzy”?
- Dlaczego warto zajrzeć do zakładki „Dyskusja”?

Zwróć szczególną uwagę uczestniczek i uczestników zajęć na rolę przypisów i bibliografii. To właśnie przywołanie źródeł jest jednym z kluczowych kryteriów decydujących o wiarygodności informacji prezentowanych w artykule. Ich brak powinien wzbudzić naszą szczególną czujność. Podkreśl, że tak samo jak wymagamy od innych ujawniania źródeł pochodzenia informacji, sami także powinniśmy pamiętać o wskazaniu w przypisach i bibliografii materiałów, z których korzystaliśmy, rozwiązując zadanie.

Zasygnalizuj również, że Wikipedia zawiera bardzo wiele materiałów źródłowych lub odwołań do stron internetowych je prezentujących. Tym bardziej warto zatem dokładnie przejrzeć przypisy, bibliografię oraz galerię Wikipedia Commons poświęconą danemu hasłu, aby samemu zacytować materiały źródłowe, a nie wyłącznie opracowania powstałe na ich podstawie.

Ewaluacja

Czy uczestniczki i uczestnicy po przeprowadzeniu zajęć:

- wiedzą, że wszelkie prace związane z wyszukiwaniem i wykorzystywaniem informacji należy rozpocząć od precyzyjnego ustalenia potrzeby informacyjnej? (→ Rozważ realizację lekcji „[Wiedza na wyciągnięcie ręki](#)”)
- wiedzą, w jaki sposób zorganizować pracę związaną z wyszukiwaniem źródeł informacji? (→ Rozważ realizację lekcji „[Strategiczne myślenie w wyszukiwaniu informacji](#)”)

- pamiętają o konieczności posługiwania się różnorodnymi źródłami informacji?
- wiedzą, że należy krytycznie podchodzić do źródeł informacji, a kluczowe dla swoich prac informacje weryfikować przed ich zastosowaniem?
- rozumieją, że źródła informacji to jedynie narzędzia, za pomocą których pozyskujemy wiadomości i że nie zastępują one samodzielnego myślenia? (→ Rozważ realizację lekcji „Co wpływa na przekazy medialne?”)
- pamiętają, że encyklopedie internetowe, podobnie jak wszelkie bazy danych, zorganizowane są według określonego porządku, którego zasady należy poznać, aby móc z niego efektywnie korzystać? (→ Rozważ realizację lekcji „Sztuczne języki w służbie porządku”)

Opcje dodatkowe

Zajęcia mogą zostać rozbudowane o punkt 7. Poproś poszczególne zespoły o opracowanie krótkiej prezentacji dla uczniów gimnazjum na temat „Jak mądrze korzystać z Wikipedii na potrzeby zadań szkolnych”. Po upływie około 10 minut poproś poszczególne grupy o zaprezentowanie wyników pracy, jednocześnie zachęcając pozostałych uczestników zajęć do wygłaszania uwag i komentarzy.

MATERIAŁY

karta pracy „Gdzie i jak znaleźć informacje”
materiał pomocniczy „Gdzie i jak znaleźć informacje”

ZADANIA SPRAWDZAJĄCE

Zadanie 1.

Uporządkuj elementy w odpowiedniej kolejności, tak aby odpowiadały optymalnemu planowi pracy:

- Zapoznanie się z wybranymi fragmentami źródeł. [rozwiązanie: 7]
- Uporządkowanie zebranych informacji. [rozwiązanie: 9]
- Ustalenie, jakie informacje są niezbędne do rozwiązania zadania. [rozwiązanie: 2]
- Weryfikacja, czy efekt końcowy odpowiada potrzebom i oczekiwaniom. [rozwiązanie: 11]
- Prezentacja wniosków — przygotowanie wypracowania, prezentacji lub referatu. [rozwiązanie: 10]
- Sporządzenie roboczych notatek zestawiających najważniejsze informacje. [rozwiązanie: 8]
- Ustalenie dostępności źródeł. [rozwiązanie: 5]
- Sporządzenie listy wszelkich źródeł, które mogą okazać się przydatne. [rozwiązanie: 3]
- Wybór tych źródeł, których będziemy poszukiwać w pierwszej kolejności. [rozwiązanie: 4]
- Naniesienie ewentualnych poprawek. [rozwiązanie: 12]
- Precyzyjne określenie problemu, który należy rozwiązać. [rozwiązanie: 1]
- Ustalenie, czy dane źródło rzeczywiście zawiera poszukiwane informacje. [rozwiązanie: 6]

SŁOWNICZEK

- **potrzeba informacyjna:** informacje wymagane przez danego użytkownika, niezbędne ze względu na cel i okoliczności jego działań. Potrzeba informacyjna prowadzi do rozpoczęcia wyszukiwania informacji.
- **hasło przedmiotowe:** hasło ułatwiające znalezienie dokumentów o podobnej treści. Oznacza się nimi publikacje w katalogach bibliotecznych, aby ułatwić ich wyszukiwanie.
- **katalog biblioteczny:** zbiór informacji o tytułach, autorach i szczegółach wydania dzieł, jakie posiada biblioteka. Współcześnie coraz częściej jest udostępniany przez internet.
- **pełnotekstowa baza danych:** zbiór dokumentów tekstowych udostępnianych online, zawierająca dokumenty w całości.
- **Wielka Szóstka:** (ang. Big6Skills) najbardziej znany model działań, jakie trzeba podjąć, aby skutecznie wyszukiwać i korzystać z informacji.
- **bibliografia przedmiotowa:** wykaz publikacji na określony temat. Bibliografie przedmiotowe dołączane są do publikacji naukowych, by przedstawić obszar wiedzy, na którym opierał się naukowiec.
- **operatory logiczne:** elementy umożliwiające działania na zbiorach, przydatne w formułowaniu zapytań wyszukiwawczych. Np. przy pomocy operatora AND dokonuje się połączenia dwóch elementów w jeden zbiór. Korzystanie z operatorów logicznych znacznie zwiększa skuteczność wyszukiwania. Najpopularniejszymi operatorami są: AND, OR, NOT.
- **digitalizacja:** działanie polegające na przeniesieniu materiałów zapisanych w postaci analogowej do formatu cyfrowego.

CZYTELNIA

- Derfert-Wolf Lidia, **Wyszukiwanie informacji w World Wide Web** [online], EBIB 2000, nr 7, [dostęp: 31.12.2012], Dostępny w Internecie: <http://www.oss.wroc.pl/biuletyn/ebib15/derfert.html>.
- Nowak-Brzezińska Agnieszka, **Wyszukiwanie informacji za pomocą Google jest łatwe** [PDF], [dostęp: 31.12.2012], Dostępny w Internecie: <http://zsi.tech.us.edu.pl/~{}nowak/wi/cw1.pdf>.
- Stramek Agata, **Źródła informacji** [online], [dostęp: 19.04.2013], Dostępny w Internecie: <http://www.szkolnictwo.pl/index.php?id=PV0107>.
- Marcin Polak, **Jak Wikipedia zmienia edukację** [online] Portal Edunews.pl, [dostęp: 13.06.2013], Dostępny w Internecie: <http://www.edunews.pl/narzedzia-i-projekty/narzedzia-educacyjne/1596-jak-wikipedia-zmienia-edukacje>.
- Aleksandra Pezda, **Jak mądrze używać wikipedii** [online] Platforma Szkoła z Klasą 2.0, [dostęp: 13.06.2013], Dostępny w Internecie: <http://szkolazklasa20.pl/materialy/pokaz/?id=616>.

Tekst: Urszula Dobrowolska, scenariusz: Michał Wysocki, konsultacja merytoryczna: Justyna Jasiewicz. Materiał pochodzi z serwisu edukacjamedialna.edu.pl prowadzonego przez [Fundację Nowoczesna Polska](#).

Udostępniono na licencji [Creative Commons Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach 3.0](#).

Źródło: <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/jak-i-gdzie-znalezc-informacje/>.

Publikacja dofinansowana ze środków Stowarzyszenia Autorów ZAIKS, Trust for Civil Society in Central and Eastern Europe, Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej oraz Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Podstawa programowa:

Informatyka, IV poziom edukacyjny

Cele kształcenia

II. Wyszukiwanie, gromadzenie i przetwarzanie informacji z różnych źródeł; opracowywanie za pomocą komputera: rysunków, tekstów, danych liczbowych, motywów, animacji, prezentacji multimedialnych.

IV. Wykorzystanie komputera oraz programów i gier edukacyjnych do poszerzania wiedzy i umiejętności z różnych dziedzin oraz do rozwijania zainteresowań.

V. Ocena zagrożeń i ograniczeń, docenianie społecznych aspektów rozwoju i zastosowań informatyki.